

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N^o 7.

Torsdagen den 19 Februari

1842.

Svenska Akademiens Handlingar ifrån år 1796. Nittonde delen. Stockholm 1841. 8:o. 343.

Vi befinna oss i ett galleri af porträtter, hwilkas olifhet ej endast härrör från de tecknade föremålen, utan äfwen från den konstnärliga framställningen, ej endast från olifheten hos de individualiteter, som i bild framträda för våra ögon, utan äfwen från den skilfaktiga individualiteten hos de mästare, hwilka samlat de strödda bidragen till helgjutna karakteristiker. Af Friherre Berzelius är Erkebiskopen C. v. Rosenstein tecknad såsom offentlig man och såsom kyrkans man. Vi följa loppet af Rosensteins öden från hans akademiska bana till den långresa åt medelhafwet han som prestman i en sjöexpeditionens sällskap blef i tillfälle att göra; ytterligare till den obemärkta, men derföre ej mindre gagnande werksamhet R. ss. Ryrkoberde i Kumla utvecklade, till det widsträcktare fält som öppnades för Prelaten, då embetsbröders förtroende och kunglig nåd kallade honom först att intaga Linköpings Biskopsstol, och sedan att såsom Erkebiskop efterträda Lindblom. Det ordförandeskap i Committeeen öfwer Sweriges undervisningswerk, som åt Rosenstein anförtroddes, ger minnestecknaren tillfälle att yttra sitt omdöme öfwer de praktiska wetenskapernas förhållande till de humanistiska, och att beklaga, det ännu ej de förra fått i allmänna undervisningswerken sig den plats inrymd, på hwilken de i Friherrens tankar ega fulla anspråk. Ledningen af nämde Committeeens öfwerläggningar "utfördes af v. Rosenstein så, att den besegrade åsigten med all aktning erkänner, att om hon icke förmått göra sig gällande, det icke kan tillräknas någon ordförandens ensidighet"
"Genom sin användbarhet hafwa naturvetenskaperna fått sin plats i industriskolorna. De stola lifwäl, så hoppas jag, en dag intaga ett aktadt rum i

hwad man anser för klassisk bildning, och mera än nu sker, tillitas för medbelandet af allmänna, medborgliga kunskaper wid våra undervisningswerk." (s. 22.). Den olifhet som röjer sig i anordningen af de ämnen, hwilka böra ingå i allmänna undervisningen, sammanstår med den skilfaktiga uppfattningen af uppgiften, som den första undervisningen har sig förelagdt att lösa; och står möjligen äfwen uti samband med en förkärlek för dessa olika bildningsmedel, hwilken till en del förklaras genom riktningen af den wetenskapliga werksamhet, som de ifrån hwarandra afwifande författare utvecklats, och som utöfwat inflytande på deras åsigter. Skälen för och mot de olika åsigtorna finnas i nämde Committeeens handlingar framlagda, och åberopas här endast i sammanhang med den af Friherre Berzelius yttrade uppfattning af öswansagde ämne, hwilken för sakens stora wigt och allmänna intresse vindicerar sig en plats i teckningen af den man, hwilken ss. Ordförande deltagit i nämde öfwerläggningar. Minnestaslan slutar med en teckning af Rosenstein sådan han i det enskilda lifwet wisade sig. Glad och behaglig sällskapsman, egde han uttryckets ledighet och skämtets liflighet, utan att medföra des bitterhet. Wån af barndom och ungdom, omfattade han undervisningen med ett så lefwande intresse, att han till och med ss. Ephorus bestribde undervisningsfkyldigheten för en skollärare, åt hwilken han lemnat tjänstledighet. Det goda hjertat förleddes honom till en hjälpsamhet, som gick "stundom utom gränserna af hwad en kall beräkning bordt medgifwa, och deraf uppwärte mola öfwer de sista åren af hans lefnad." (s. 25.).

Johan Stjernhööds minne är tecknad af Biskop Franzen.

Stjernhööd är ett exempel på en utmärkt förmåga, som i lifstiden mera anlitas, än belöntes.

Denna armobets och slitens son gjorde till sanning det walspråk han upptagit: "vive ut vivas." Redan Collega scholæ, innan han varit i tillfälle att besöka Upsala Universitet, idkade han wid sin ankomst till detta läroverk sina studier med den drift och omsorg, att han blef en prydnad för det Universitet som han en tid tillhörde; och ss. Juridisk författare uppnådde han den märkvärdighet, att Prof. Lagus yttrar, det intet Swenskt arbete, med undantag af Linnés skrifter, wunnit en så utbredd ryktbarhet, som Stjernhööfs Swenska rättshistoria. Uti den Committée, som nedfattes år 1650, för att utarbete en ny kyrkoordning, arbetade S. Meningarna i nämnda Committée woro i flera frågor delade. Stjernhööf war emot att antaga Formula concordiæ ss. symbolisk bok. Åfwen bestred han erorcismens bibehållande; men estergaf likwäl i sistnämnda punkt för Drenstjernas föreställningar.

S. war medlem af ett utskott, som skulle granska ämnen, hörande till allmänna lagskipningen, och honom tillskrefs förtjensten af ett under namnet Tingsmåla rätt utgifwet förslag till en ny rättegångsordning (Sw. Akad. Handl. XIX. s. 50.).

S. deltog i en granskning af Swenska lagverket, och förberedde det arbete i nämnda wäg, som påbörjades i Carl XI:s tid. Åfwen säges (s. 65), att Stjernhööf till den i R. Fredriks lagbok för sin kraftfulla forthet allmänt berömda lagstilen "lemnadt ett efter de urgamla lagarna bildadt mönster." Det är ej bekant, huruvida S. hann fullborda ett honom lemnadt uppdrag, att på nyare Swenska öfversätta landskapslagarna (s. 67.). Warsam i sin kritisk hänförde ej S. dessa lagars affattande till en aflägsnare tidsålder, än den lugna pröfningen kan godkänna. Han delade ej den Gothomani som trodde, att i tillagnandet af en alltför hög ålderdom åt wår historia och wåra samtida minnesmärken skulle ligga en slags patriotism.

Huru mycket S. blef af sin regering begagnad, derpå uppwisar minnesteckningen flerfaldiga intyg. Att resan till England skulle hafwa varit förenad med uppdrag af diplomatisk art, (s. 45) förefaller mindre sannolikt, enär Stjernhööf för öfrigt aldrig användes i denna wäg, och en Swenskt beskickning, bestående af Politiska män, som uteslutande egnat sin tid åt en dylik werksamhet, allbrasåkrast och lättast kunde stasfa de underrättelser om Englands inre ställning, som det för R. Gustaf II Adolph torde varit af wigt att inhämta. Minnestecknaren gör ej anspråk på att bedömma Stjernhööf ss. Juridisk Förf. Rika litet anser

sig Ref. wuren detta åliggande. Föreliggande lefnadsteckning kan likwäl såsom litterär-historisk produkt blifwa föremål för granskningen. Och från denna synpunkt torde ingen jäfwa det omdömet, att nämnde biographie, i likhet med de öfriga som utgått från Biskop Franzens hand, utmärker sig för sakrihet, behag och en ledig, slärdlös framställning.

Erkebiskopen m. m. Doctor C. F. af Wingårds inträdestal i Swenska Akademien handlar om afl. Eric Lagerhjelle, hvars lediga plats intogs af den inträdande medlemmen.

Talaren hade ett tacksamt ämne; och man kan wara öfvertygad, att en af de rika naturer, som kunna hwad de kraftigt wilja, ej underlåtit att lösa sin uppgift; utan fulländat karakteristiken med penseldrag, som ej så lätt fluggas af en stef och nyckfull opinionsnämnd, ej blefna för dagens flyktiga windkast. Kraftig, hårdad och malmrisk som en Romarellinga, uddig som ett snillrikt epigram möter of denna teckning af den hädangångne Grefwe Lagerhjelle, kanhända den snillrikaste statsman, som till Europeiska throner fört Swenska diplomatiens talan; han hvars förmåga att reda sig ur brydsamma ställningar alltid gick i jemnbredd med swårigheterna och faran. Tidigt anstald ss. Cabinets-Sekreterare hade Grefwe Lagerhjelle afflutat underhandlingar, som beredde fäderneslandet fördelar, och grundlade diplomatens anseende. Hit hör det närmande till Frankrike som L. 1801 i enskild wäg beredde, utan att det goda förståndet med England fördes. Sednare underhandlingar med England återstänkte Sverige en del borttagna handelskonwojer. De betydliga summor som erhöles för Wismar, woro frugten af en negociation, som leddes af Toll och Lagerhjelle. De mångfaldiga göromål, hwarmed en Kabinetssekreterare war öfwerhopad, som ensam för f. d. konungen under denna sednares långwariga resor förredrog alla regeringsärender, wisade L. tillräcklighet för allt; och derjemte hade han hela den oconomiska detaljen under Gustaf IV Adolphs Dyfka resa sig ombetrodd; och en widsträckt brefwerling med personer i fäderneslandet, förd under samma tid, intyggar ytterligare en arbetsamhet, som ej förtröttades, utan lät pennritningarna återspela snilletz hela liflighet och rikdom. Ja statsmän hafwa i så hög grad varit utrustade med de öfwerlägsna egenkaper, som i sin mån göra diplomatiens oberoende af de yttre händelsernas och den råa styrkans öfvermakt, som ej inrymma något åt tillfälligheten, och genom underhandlarens konst

ersätta den saknade betydningen i en mindre mäktig stats diplomatiska förhållanden till större makter. Detta var händelsen med Lagerbjelke, då han såsom svenskt sändebud i Paris hos kejsar Napoleon lyckades förekomma utbroten af kejsarens misnöje wid flera tillfällen, och mildra de stränga föreskrifterna med hänseende till Sveriges iakttagande af Continentalsystemet. Före tillträddandet af denna befattning hade Grefve Lagerbjelke wisat sin förmåga som underhandlare, när han d. 6 Jan. 1810 aflöt en fred med Frankrike, som var fördelattigare, än man af kejsar Napoleons mot Sverige wisade harm och lifnöjdhet haft anledning att hoppas. Ännu är ej slöjan afstakt, som förhelligar enskilda tidskiften i L:s offentliga lif. Till dessa outhärdade förhållanden hör den skenbara glömskan af en utmärkt förmåga, som gjorde Grefve Lagerbjelke tjänstfri; ett förhållande, hwaröfwer K. Napoleon säges hafwa uttryckt sin förundran (Sw. Akad. Handl. XIX. s. 102.). Hvilka steg det varit å Grefve Lagerbjelkes sida, som väckt Swenska regeringens misnöje, derom är ingenting med säkerhet bekant. I dunkla ord berör L. detta förhållande i sitt inträdestal uti Swenska Akademien (XIX. s. 103.) Minnestecknaren har ej ansett sig böra ingå i en närmare förklaring af de orsaker, som i längre tid aflägsnade Grefve Lagerbjelke från allmänna ärenderna. Det var Sveriges nuvarande Konung, som återkallade L. till den högre kretsen af statsmannawärf, och åt honom inrymde en plats i sin Rådskammare, sedan L. förut haft kungliga Theatrens styrelse sig anförtrodd. Hans förtjenster i sistnämnda wäg äro för allmänt erkända, för att behöfwa witsordas. Den man som tycktes enkom skapad för Cabinettet och för statsmannawärf, som i affattandet af diplomatiska noter neblade den afsmätta sinhet i uttryck, hwarigenom ingen sida lemnades obewakad, samma man förstod alltid att wälja det språk, som mest utslutande egnade sig för det ämne, hwilket hemfallit åt hans penna. Minnestecknaren gör rättwisa åt denna mångsidigt skiftande förmåga (s. 123); och fäster särskild uppmärksamhet wid den mästreliga teckning af Sveriges ställning år 1809 som L. affattat.

Ett utmärkt rum bland afslidna statsmäns memoier intaga otwifwelaktigt de anteckningar om en rik och skiftande lefnad som Grefve Lagerbjelke på diplomaternas språk börjat utfatta, och som han genomfört till året 1811, innan en lång natt inswepte i sitt mörker så många dyrbara minnen af en werksamhet,

som försökt sig på många fält, och på det offentliga lifwets stora skådeplats ställt författaren uti beröring med stora werldshändelser och med män, hwilka hade Europas öden den tiden i sina händer. Grefve Lagerbjelke hade varit wärderad af K. Napoleon och af Sveriges nuvarande Konung. Som sitt fäderneslands sändebud wid en lysande Kejsarethron, medan ännu denna war en medelpunkt för det politiska lifwet i westra Europa, hade han haft en rik stätt att samla af minnen, lika dyrbara för statsmannen och häfdateknaren. Utrustad med snilletts blick, som genomtränger den förlåt, hwilken höljer de hemliga motivena, de inre orsakerna till wigtiga tilldragelser; i tillfälle att erfara meddelanden, som erbudit sig för få, i besittning af en penna, spetsad till en sinhet och gratiös lätthet, som otwunget böjde sig efter de för teckningen sig erbjudande föremålen, måste en i mera än ett hänseende högt stäld Förf. ej förfela att interessera den esterswerld, för hwilken dessa meddelanden äro ämnade.

Samma man, hvars tid, när den anlitas, förslog för den mest mångartade werksamhet, war estersökt i umgänget och i hofkretsen. Wi berättas med minnestecknarens egna ord: "I Gustaf III:s broders och den glada Hedwigs hof framkallades det fina skämtet, och anfördes snilletts lekar af Lagerbjelkes blomsterhöljda trollstaf. Wid den ålder, då lifwet granskar och utbreder sina skatter af tankar, kunskaper, minnen och erfarenhet, kände han sig lycklig att stå nära snillet på thronen, och hedras af Desz förtrolighet." (s. 125).

För att ej utsträcka denna anmälan öfwer de tränga gränser, som tidskriftsformen föreskrifwer, nödgas ref. afbryta; helst den flyktiga skizzeringen i en litterär tidning, endast affer att fästa uppmärksamheten wid produkter, som anmälas, och ej att uttömma den concentrerade rikdomen i en minnesteckning, hvars framställning närmar sig det höga mönster, som en Taciti griffel utkastat för tänkaren och författaren. Stilens egendomliga art tillåter ej alltid den mjukhet i form, som är estersökt af en sybaritiskt welig smak. Ref. gör ett par tillägg. Förf. (s. 117) bestrider med rätta de politiska bladens anspråk på att utgöra en statsmakt; men wisar derjemte huru obegränsad den faktiska makt är, som hwarfen beswäras af det formtwång, hwilket förswäras styrelsens steg, eller af de meningstrider och fiendtliga intressen, som neutralisera representationens krafter. Man kan tillägga, att dagbladskrifwarne ej på minsta sätt fulltygat sin be-

hörighet, såsom målemän för folkens andliga och materiella interessen. Hafwa de först anslagit nya åsikter, hwilkas sanning blifwit af erfarenheten styrkt? Eller förnimma wi i deras abstracta satser endast ett mattadt genljus af läror som redan äro förältrade, innan de hunnit arbeta sig upp till yttre realitet? Äro Publicisternas meningar annat än lösbrutna stycken ur systemer, som i sin abstracta ensidighet mest anslå den individuella oafhængighetskänslan, och göra subjectivitetens anspråk gällande.

En ypperlig teckning af tidningspressen finner läsaren i nämde handl. (s. 118).

Eric Wetterstedt är skildrad af Häfdatecknaren Strinnholm. Talets ämne inbjöd till en öfversigt af de skendliga, politiska meningar, som wilja ej jemförelse och försoning, utan en seger, som ej erkänner några inskränkningar. Många wiktiga sanningar äro sagda af en man, som i historiska studier eger en måttstock för pröfningen af nutidens anspråk och interessen. Det är ej en kal och torftig abstraction, som tager till orda om menniskans rättigheter, med förbiseende af odlingens och samhällets lika oafwisliga rättigheter. Det är lika litet ett försvar för missbruk och förältrade inrättningar, hwilka endast i längden af sin tillvaro ega ett stöd för påståendet att ej rymma plats för en ny utvecklingsseries. Förf. will en förmedling mellan den historiska doctrienen och ett sträfswande framåt, hwilket ej får förwerklas med det bildstormeri, som ej wördar det rika arfwet af en kultur, hwilken är sefslers werk, en kultur, som i historisk continuitet eger roten för sin tillvaro och möjligheten af den förnygring, hwilken man förgäfwes hoppas framfalla genom Bandaliska härjningar. Det är endast wansinnet som rotbugger skogen med de lummiga träden, för att fröjas af en nyplantering, som skulle vara dagens werk. Frågas likwäl om ej den historiska doctrienen, rätt fattad, bär i sitt stöte en outvecklade framtid, och förbereder ett framskridande, som är det enda sanna och förnuftiga. Förf. wisar öfwerallt, att han på en stam, som eger rotfäste, will inympa de tillsatser och förbättringar, hwilka framstå såsom resultat af det arbete, som betecknar odlingens gång genom historien. (Sfr. sid. 220.)

Han warnar för ett omogt och förhastadt reformbegär, som afbryter och förstör folkens lycka, och anser den yttersta warsamhet erfordras för en statsman, som har till uppgift att "medla mellan de ewiga grundsatserna af rätt och historiens och erfarenhetens läror."

(s. 225.) . . . "Han skall grunda frihet på ordning, och ordning på rättwisa" (s. 226). Så hastig och brådskrande samhällsutvecklingen framstår i vår rörliga tid, så liflig, såsom i ett magiskt flugspel de skiftande figurerna, den circulation är af nya tankar, önsningar och behof som möter wårt öga, så litet passar denna feberhetta, denna gåsande oro för ett arbete, som tillhör statsmannen, och som åsyftar waraktiga, praktiska förbättringar. Förf. kastar en blick (s. 228) på det nyhetsbegär, som drifwer oupphörligt framåt en rörlig tid, som ej har ett öga för det förslutna. Han wisar huru en sanning i ett omhölje af osanningar, illusoriska, skensagra och genom sin ytlighet förledande, lättast bländar mängden (s. 234). "Det gifwes, särdeles i statswetenskaperna, wisia sköna talesätt och hänförande läror, som om också i principen riktiga, eller sådana, att deras sanning icke alltid kan bestriidas, dock äro af den art, att ju mera de tillämpas, desto mera bedraga deras resultat i afseende på statsärenderna, och desfa talesätt, desfa läror plåga minst förgätas af dem, som af missförstådd filantropi, eller också för tillfredsställandet af egennyttiga affigter och egna lidelser kunna vara benägna att deraf göra det skadligaste bruk." (s. 234).

H:r Str. fäster uppmärksamhet wid den tryckande makt som den offentliga meningen tillämpat sig (s. 241); han anser denna offentliga mening mycket mäktigare nu, då en sanning, eller osanning blir snällt genomflyger landet, mycket mäktigare och farligare, än i forntiden, då ingen publicitet spridde de föreställningar, hwilka man wille göra gällande. Fästa wi oss wid det gamla Greklands bildade samhällen, så woro desfa likwäl inskränka till sitt omfång, sundom begränsade af stadsmurarna, och med det offentliga lifwet den tiden kunde ett lika skynsamt meddelande ega rum, som i sednare tider. Subjectivitetens ensidiga anspråk uttalas i den här antydd, allmänna opinion, och de hafwa grusat mera än en stat. Detta förnuftswidriga inslytande, som utöfwas till mehn för samhällsordning och en stigande odling, eger nära sammanhang med det missförstånd, som förwerlar "la volonté générale" med "la volonté de tous." Skall det förnuftiga hopadderas genom en numerisk majoritet af enskilda wiljor, då är de obildades wälde erkänt; och ingen fast organiserad styrelse tänkbar, så snart de förslager, som utgå från en högre statsmanwisheit, göras beroende af en atomistisk princip, af en abstract frihet, som är carriferad ända till godtycklig-

het. Förträffligt skildrar författaren de olika sätten hvarigenom den offentliga meningen misleades (S. 242, 243). Med förf. instämmer Ref. i den förhoppning, att en stigande obling småningom skall afsnöta och undanröjja de stora olägenheter, som åtfölja anspråken hos den allmänna opinionen, en tidsmakt, så lidelsefull, stes och tryckande. Dylkelig emedlertid den tid, som hemfaller åt detta råhetens öfverwälde, då egen nytan och passionerna kasta eldbränder i lugna samhällen, och colporterera lärosatser, hvilka hunnit blifwa antiquiteter, sedan de först tillräckligt wisat sin duglöshet i egenkap af det universalläkemedel, som är swärmeriets idol, partiyrans lösen och taffspeleriets infomstfälla. Swad som är yttradt, att en fortskriddande bildning skulle komma att minska den allmänna meningens willfarelser, måste naturligtwis fattas så, icke att ett ensidigt moment kan arbeta sig upp till rättigheter, hvilka tillhöra det hela, eller den subjectiva wiljan förqwäfwä den objectiva, (staten är det hela, och i denna är folket endast ett moment), utan snarare att det subjectiva elementet nöter bort sin ensidighet; då bildningens makt utesluter det subjectiva afgörandet och genomtränger subjecterna till full sedlighet. Då eger en förmedling rum mellan statens institutioner och det individuella medvetandet. — Friheten teckas af Hx Str. endast från des abstracta sida (Sfr. sid. 255.).

Nutidens materialistiska riktning klandras. Ett försvar i detta hänseende skulle likwäl kunna wägas. Intelligenzen bör genomtränga det materiella arbetet, och framstå i de praktiska wetenskapernas högre utbildning. Anden skall utwidga sitt herrawälde öfwer en förut främmande werld, och taga i besittning krafter, som förut endast gjort slaktjenst. Materien bör förändligas.

Den här granskade afhandlingen förtjenar i hög grad att läsas och begrundas. Betydelsefulla sanningar äro sagda af en häfdatecknare, som aktgifwit på tidens tecken.

Författarens namn är en borgen; en ännu säkrare borgen är sanningen af de grundsatser och iakttagelser, hvilka genom inre kriterier tillwinna sig förtroende och uppmärksamhet. Det karakteristiska uti framställningsfattet har blifwit betecknad med den wälbekanta termen: "lactea ubertas." Påstår någon, att förf. bordt skrifu kortare, så swaras, att de rika skifninggar i uttrycken hvarigenom en redan uttalad tanke

wisar sig i en ny, egenomlig gestalt, qwarhålla uppmärksamheten och fängsla intresset.

En minnestekning af Lidner, författad af Biskop Franzén, slutar detta band. En af Menaderna söndersliten Drypheus, för hwilken hela lifwet upplöstes i drömbilder, en skaldenatur, hwars kända brist på karaktär, på hållning och regelbunden lefnadsordning är lika känd, som hans rika poetiska anlag, framställer sig för läsarens ögon i denna skildring. Swarjehanda af de förekommande anekdoterna är förut kändt. Skaldens inre lif är wanligen rikare, än den krets af tilldragelser som inverkat på hans yttre tillwaro. Lidner hade wiltdt tumlat om på lifwets skådeplats, och en del af hans öden äro ej olika Bagabondens. Såsom diktare är han oförgätlig. Hans bättre natur wisar sig i de skaldestycken, som blifwit efterwerldens egendom.

C—m.

Samlingar af urkunder för swenskt historia.

(Slut fr. No 6.)

"Prestståndet äger ett från äldre intill närwarande tid samlat arkiv. Det består af: **Riksdagsprotocoller**, som börja med 1641 och fortgå nära nog fullständiga till nuwarande riksdag; **Riksdagshandlingarne** eller det såfallade Bihaget, från 1612; **Ecclesiastique Handlingar** i 19 tomer in folio från 1407 till och med 1825, hvilka äro till största delen affkrifter af Kgl. Bref och resolutioner. . .; **Diverse Handlingar**, som börja 1270 och innehålla uppsatser och betänkanden i åtskilliga politiska ämnen; **Acta publica** i 51 qwartband innehållande riksdagsbeslut, förordningar och påbud m. m. från 1569 till 1678; **Strödda riksdagskrifter** i 9 qwartband från 1715 till 1812." Så Sweriges nuwarande erkebiskop i förordet till en samling, som strax skall nämnas. Detta arkiv hade flera localer till år 1833, då det i Rikstens ständers hus på Riddarholmen fick en fast och tjenlig plats. Trenne medlemmar af prestståndet wid 1834—5 års riksdag, Professore Dr. **Begell** och Prostarne **A. Ahlquist** och **A. Siguell**, företogo sig att behörigen ordna detta arkiv och derur utgifwa wiktiga handlingar. De utkommo år 1835 under följande titel: "Bidrag till swenska kyrkans och riksdagarnes historia ur Prestståndets arkiv. Af **S. B. Begell** **A. Ahlquist** och **A. Siguell**." Profsten Ahlquist excerperade handlingarne mellan 1523 och 1650; Profes-

for Berell fortsatte till år 1778; och Prosten Egnell meddelade dels åtskilliga handlingar ur arkivet och dels mycket wigtiga förteckningar och inventarier öfwer detta. Hela skriften är af ett stort värde. Professor Berell har fortsatt sitt arbete genom "Riksdagshistoriska Anteckningar eller bidrag till Swenska kyrkans och riksdagarnes historia ur prestståndets arkiv, från 1755 till 1778. Christianstad 1839." Handlingarne meddelas för det mesta i excerpt, såsom och tjenligt kan wara. För en icke så ringa efterskörd torde i arkivet ännu finnas tillgångar.

"För omkring 60 år sedan begynte rikshistoriographen och cancelirådet Magnus v. Celse (son af Domprosten i Upsala Dlof Celsius, d. ä., och bror till Biskopen i Lund Dlof Celsius, d. y.) att utgifwa en så kallad Apparatus ad historiam Sveogothicam. Den war ämnad att innehålla historiska urkunder med kritiska anmärkningar och upplysningar. Första delen, innehållande en öfversigt af och excerpter ur alla kända påfwebullor angående Sverige, utkom år 1782. Hwar och en, som något slysetfatt sig med swensk historieforskning, wet huru wigtiga urkunder denna samling meddelar, liksom det äfwen är wäl bekant, huru Porthan genom sin bearbetning af Fredeheims i Rom gjorda samlingar lemnade wigtiga tillägg till Celses arbete. Den andra delen af detta skulle innehålla först en allmän öfversigt af historia juris canonici in Suecia culti och sedan de på swenska concilier antagna statuter. Författarens handskrift war färdig och tryckningen påbörjades, men blott ett ark hade lemnat pressen, då författaren, 75 år gammal, afsonnade (1784). Handskriften kom att tillhöra Upsala universitetsbibliothek. Det ena aftryckta arket är swårt att öfverkomma. Desså en tredje del war i handskrift färdig, innehållande de swenska helgonens biographier. Äfwen den finnes i Upsala bibliothek. Under det författaren af denna uppsats för ett par år sedan wistades i Stockholm och Upsala, behöfde han att göra sig bekant med hwad som öfwerblifwit af swenska conciliistatuter; han fann åtskilligt, som Celse begagnat, åtskilligt som denne icke synes hafwa känt, och äntligen fann han Celses egen handskrift. Han affref af det ena och det andra så mycket som tiden tillät och hade derigenom, åtminstone för privatbruk, en någorlunda fullständig samling af swenska conciliistatuter. Återkommen till Lund beslöt han att utgifwa dessa. Han har utfört sitt beslut — blott några få ark återstå — i Apparatus ad Historiam

Sveogothicam Celsiani sectio secunda, den han utgifwit i academiska disputationer (Lund 1839 och 40). Han wet mycket wäl, att utgifwandet icke är som det borde wara, icke ens sådant som det funnat wara, i fall utgifwaren varit urskrifterna något närmare. (Då han kunde begagna dessa, påtänkte han icke något utgifwande). Sälunda wet han också, att han, heldre än att göra en dålig upplaga, hwilket hans onekiligen är, hade bordt göra ingen; men han wet tillika, att hwarken det intresse eller det tillfälle, som han hade för utgifwandet, så lätt skulle komma att tillhöra någon annan, och han trodde desutom, att något war bättre än intet, och sälunda lät han sin upplaga utgå." För fullständighetens skull återtager ref. dessa ord ur en äldre uppsats (i Theol. Quartalskrift 1840, s. 370 följ.); han kan icke frångå deras riktighet, oaktadt de blifwit bestridda af en mot honom mycket wänlig granskare. Desutom tillägger han, att arbetet nu är färdigt under den särskilda titeln: Statuta synodalia veteris ecclesiae Sveogothicae. Post celeb. M. a. Celse edidit H. Reuterdaahl. Lund 1841. Då utg. blott erhållit ett ringa antal exemplar utöfwer det för gratisutdelningen erforderliga, och då desutom föga affättning af ett arbete sådant som detta är att wänta, har han icke funnat låta det ingå i bokhandel. Deremot har han meddelat det åt en del literatörer och allmänna stiftelser, som han trott böra äga det. Och ännu äro så många exemplar i behåll, att sådana kunna utlemnas åt dem, som derföre hafwa något intresse.

Äfwen ett par utländningar hafwa besörit utgifwandet af urkunder, som för Sveriges historia — egentligen för dess kyrkhistoria — äro af wigt. Den ena samlingen rör dock blott en för detta swensk provins. Åren 1821 och 22 utgaf Finlands erkebiskop, den högtförtjente **J. J. Tengström**, flera häften (ref. har icke sett mer än 2:ne) af "Handlingar till upplysning i Finlands kyrkohistoria." De innehålla åtskilligt för Sverige wigtigt, hwaribland särskilt må nämnas en autobiographi af den i vår kyrkas historia mycket märkwärdige biskop Terzerus. Samlingen fortsattes af erkebiskop Tengströms swårson, Professor **W. Vagus**. (Handlingar o. s. w. Ny följd. Häftet 1—4. Åbo 1836—9). Om fortsättningen gäller det samma som om den första samlingen. Hr Vagus har funnit mycket i swenska arkiver. Ref. har att förbrå sig, att han wid utgifwandet af sina Statuta synodalia icke tänkt på Hr Vagus samling: den innehåller

åtkilligt som borde hafwa varit affedt. — Den för sin papistiska nitälstan bekante Augustin Theiner utgaf (1838 och 39 i Augsburg hos Kollmann) ett arbete: Schweden und seine Stellung zum heiligen Stuhl unter Johann III., Sigismund III. und Karl IX., 2 bd. Chwarmed arbetet ännu icke är fulländadt; det är ämnadt att utgöra begynnelsen till ett större: Versuche und Bemühungen des heiligen Stuhles in den letzten drei Jahrhunderten, die durch Ketzeri und Schisma von ihm getrennten Völker des Nordens wiederum mit der Kirche zu vereinen; sålunda ett widt utseende företag). I andra delen af detta för Sveriges stats- och kyrkohistoria icke omwigtiga arbete ingår en widlyftig "Urkundbok," som förtjenar all uppmärksamhet. Författaren har haft tillgång till det påsliga archivet i Rom, likasom till Jesuiterarchivet derstädes, och ur dessa för protestanter tillslutna samlingar framtagit mycket, som angår oss, således åtkilliga påswebullor, Bosssevius correspondens om de swenska angelägenheterna m. m. Samlingen är wäl wärd att i Sverige — såsom nyligen blifwit löswadt — återgifwas eller åtminstone excerperas.

Vi komma till några samlingar, som helt och hållet eller till en del tillhöra de sist förslutna månaderna.

Redan från den tid, då tidningen *Fäderneslandet* utgafs, är det bekant, att Hr Crusenstolpe är i besittning af en mängd historiska handlingar. De härröra dels från den så kallade frihetstiden, dels från Gustaf d. 3:es och Gustaf d. 4:e Adolphi's regeringar. Många af dem hafwa ett ganska stort intresse. För deras noggranna och opartiska bekantgörande skulle samtid och efterwerld blifwa ägaren förbundna. Men ett sådant bekantgörande är icke af Hr Crusenstolpe att wänta. Af honom blifwa förrådena dels användta till halft eller helt fabelaktiga sagor och politiska brochurer, dels utgifna med rik utstyrel af ilka och lögn. Sagorna och de politiska brochurerna höra icke till detta ställe; de skrifter, som wilja äga en mera historisk prägel, äro *Historisk tafska af Högtidsalig f. d. K. Gustaf IV Adolphi's första lefnadsår*, Sthm 1837, och *Portefeuille*, 2 delar, Sthm 1837 och 1841. Vi hafwa redan antydt dessa skrifter's allmänna character; dermed hafwa wi icke nekat dem ett historiskt värde. Twertom; många af de deri förefommade acterna skall en framtida historieforskare tackfamt begagna. Och särskilt hör i afseende på den af Portefeuillen nyligen utkomna andra delen erkännas

att den är mera fri från de wanstapande tillfatserna af partisinne än den första. Må Portefeuillen på detta sätt fortsättas! Om utgifware af historiska handlingar wisse, huru slåt deras räkning inför en lugn efterwerld blifwer genom den färg, som deras hänfödda personlighet förleder dem att inlägga i de urkunder, med hwilka de umgås; så skulle de hålla literaturen och sitt eget rykte fria från den wanära, som oafwändbart drabbar förfalskare.

För ett par år sedan utgaf Lector *P. G. Thyselius*, 1:a häftet af *Handlingar rörande Swenska kyrkans och lärowerkens historia*, Örebro 1839; för kort sedan har ett nytt häfte utkommit. Hr Thyselius hämtar sina handlingar från prestståndets archiw, riksarchivet och ett eller annat gymnasiarchiw. De äro nästan alla af intresse. De wisa huru rika de nämnda källorna ännu äro, oaktadt man länge begagnat dem. För sina meddelanden förtjenar Hr Thyselius den warmaste tackägelse.

Nyfnämde utgifware har ökat sina förtjenster genom en ny urkundsamling: *Handlingar rörande Swerges inre förhållanden under konung Gustaf I.* Arbetet annonserades gemensamt af Hr Thyselius och Hr Ekblom. Den sistnämde har mycket för tidigt bortgått. Arbetets första afdelning syselsätter sig med reformations- och kyrkowäsendet. Ett häfte har deraf utkommit (på Hr C. Bagges förslag). Må flera snart följa! Källan äro de märkwärdiga registraturerna i riksarchivet. Utgifwaren får säkert något tillfälle att närmare beskrifwa dessa med händelserna alldeles samtidiga och i Gustafs närmaste omgifning förfärdigade codices. En stor del af de deri intagna breswen stå troligtwis der i sin första gestalt, sådana som skrifwaren nedskref dem efter den store konungens dictamen. Res., som för några år sedan ur dessa folianter eccerperade ett och annat, tog dem aldrig i hand utan djup wördnad. Det är nu för honom en fröjd att weta, att deras innehåll efterhand allmångöres. Och det är godt, att detta innehåll fördelas efter hufwudbestaffenheten, så att hwart ämne för sig uttömmes. Utgifwandet behöfwer och lär redan, såsom det förtjenar, hafwa erhållit något statsunderstöd. Må det af allmänheten få ett ännu större! Må utgifware och förläggare uppmuntras att fortsara! Arbeten sådana som detta kittla icke ögonen på en läslysten allmänhet, men de skänka literaturen en waraktig heber och den historiska forskningen en öwärdelig nytta.

Om några veckor skola vi kanske hafva nya urkunder för swenskt historia. D. 29 Mars kallas, då 50 år förflutit efter Gustaf d. 3:s död, och då således de af honom efterlemnade handlingarne få öppnas. Hvad de innehålla anas ännu icke, åtminstone icke af ett större publicum. Må de icke blifva en ny anledning till ärade namns nedsmutsande, till utöfande af förfädelser och grofheter, till antändande af agg och hat, till wanhelgande af det som för swenskt folk i sekler varit heligt! Af tidsförhållanden hafva vi wäl goda skäl till desäa redligt menade öfknningar!

H. R.

Notiser.

Från det unga Universitetet i Athen innehåller en tyfktidning följande: Den nya universitetsbyggnaden i Athen är nu så wida färdig, att redan sedan några veckors tid föreläsningarna hafva kunnat hållas deruti. Grundstenen till densamma lades af Hans Majestät Konungen d. 3 Juli 1839. Byggnadsomkostnaderna åstadkommas genom frivilliga bidrag, hwilka wid slutet af Juni 1841 belupo sig till ungefär 300000 drachmer. — Biblioteket åtnjuter ett utomordentligt deltagande och har på den sednaste tiden återigen erhållit såsom gåfwa en del mycket värdefulla böcker och manuskript. Antalet af Professorer utgör 36, hwaraf 20 ordinarie, 11 extraordinarie och 5 Privat-Doctener. Af desäa läsa 2 teologi, 10 lagfarenhet, 8 medicin och 16 filosofi. Privat-doctenerna läsa gratis. Af de öfriga 31 Professorerna erhålla 8: 350, 3: 250, 6: 202 och 14: 100 drachmer i månaden. Studenterna äro indelade i ordinarii eller immatrikulerade och i extraordinarii, hwilka blott tidtals besöka föreläsningarna, utan att vara bundna wid det bestående reglementet. Under sista sommar-semesteren belopp sig samtliga studenternas antal till 292, hwaraf 52 studerade medicin, 20 teologi, 53 de filosofiska wetenskaperna och 167 juridik. Bland de sednare befunno sig 114 icke immatrikulerade.

Den 4 December sistlidne år dog i Neapel i sitt 52:dra år den berömde läkaren i Hamburg, Doctor J. C. G. Fricke, under en resa han för sin hellsa företagit till de födra länderna. Han war jemte Dieffenbach och Oppenheim redaktör af "Zeitschrift für die gesammte Medicin," och har desutom utgifwit flera wigtiga skrifter. Han hade rykte såsom en högst utmärkt kirurg. Bland de utmärkelser, som från flera länder blifwit honom tilldelade, war äfwen, af Konungen i Sverige, Wasa-Orden.

Den 9 i innevarande månad dog uti Hamburg i sitt 68 år den genom sina öfversättningar af spanska och italienska klassiker berömligen bekante sachsen-weimarste hofrådet J. D. Gries. Förut bosatt i Jena, hade han för några år tillbaka återflyttat till sin födelsestad Hamburg, för att der sluta sina dagar.

Universitetet i Kiel, som på den sednare tiden gjort flera betydliga förluster genom utmärkta lärarens bortgång till andra lärosäten — bland hwilka Prof. i Historien Michelsen, som emottagit kallelse till Göttingen — har till den sedniga platsen efter denne sednare kallat den berömligt kände historikern Dr Waits i Hannover, som också emottagit kallelsen.

Bland nya utkomna skrifter i Norrige: Sommeren i Christiania, Hösten i Kiöbenhavn, og Nytaarsaften i Bergen, original Fortælling af Storm Wang. 3 Dele. 1 Syd. 48 ff. — Uddalg af M. C. Hansens Romaner og Noveller. 1—5 Hefte à 40 ff. — L. Rolfsen, Originalt Foredrag af den rene Mathematik, 1 Hefte. 60 ff. — S. Holst, Juridisk Haandbog for den norske Landmand. 5te forbedr. og forøgede Dylag, 96 ff. — M. C. Hansen, Fremmedordbog, eller Fortklaring over de i det norske Skrift- og Dngangsprog almindelig forekommende fremmede Ord og Talemaader, 4de og sidste Hefte, 24 ff. — Verket saltes komplett for 96 ff. — A. Lassen, Udtog af de nyere europæiske Staters Historie, udarbejdet til Brug ved Stoleundervisningen. 1ste Deel indeholdende den 1:ste Periode eller Staternes Historie til den wesp-phalske Fred 1648. 2:det Dylag. 84 ff. — Langeleiken, en Krands af Digtinger i Dolemaal, med Doversættelse af Henr. Bergeland. 24 ff. — Om Straf og Straffeanstalter, forfattet af S. K. S. Kronprindsen, oversat fra Swensk med Applikation paa de norske Forholde af Henrik Bergeland, med 2 Plancher. 72 ff.

Bland nya i tyfka bothandeln utkomna skrifter märkas: Henr. Jöpsf, Grundsätze des allgemeinen und des constitutions-monarchischen Staatsrechts. Heidelberg, C. F. Winter, 2 Thlr. — R. S. Rau, Lehrbuch d. politischen Oekonomie, 1r Band: Grundsätze d. Volkswirtschaftslehre. 4e vermehrte und verb. Ausgabe. Heidelberg, C. F. Winter, 2 Thlr 12 Gr. — Ferdinand Wolf, Ueber die Laiz, Sequenzen und Leiche. Ein Beitrag z. Gesch. d. rhythm. Formen und Singweisen der Volkslieder und d. volksmässigen Kirchen- und Kunslieder im Mittelalter. Mit VIII Facsimiles und IX Musikbeilagen. Heidelberg, C. F. Winter, 3 $\frac{1}{2}$ Thlr. — Des Kriegscommissair Pipitz Reise nach Italien. Ein komischer Roman von Edward Boas. Mit 12 Federzeichnungen von J. Nisle. 4 Bände. Stuttgart, J. Scheible, 3 Thlr 6 Gr. — J. H. R. Wiesenthal, Biblisches, Kirchenhist. u. Archäolog. Handwörterbuch für Prediger, Schullehrer, Seminaristen und gebildete Bibelleser. Berlin, C. F. Amelang, 1 Thlr 15 Sgr. — J. F. Röhr, Das viele christliche Staaten unserer Zeit an ihrem eigenen Verderben arbeiten. Eine Predigt bei Eröffnung des Landtages im Großherzogthume Sachsen Weimar. Jena, Fr. Frommann, 3 $\frac{1}{2}$ Sgr.

Huru Spanien af sin revolution, af det "föryngrade," det med "idens kraf öfwerensstämmande" stid, hwari det befinner sig, har all slags bättnad, liksom Frankrike för några decennier sedan af samma stid hade samma tillfredsställelse, wisar följande underrättelse från England: Fela massor af konstverk från medeltiden wandra från spanska kloster och kyrkor till London. Altartafel och andra målningar, kyrk- och klosteröfwer i de herrligaste former, och annat dyligt är falt. Och det är godt om dyrbarheterna få behålla sin form. Många heliga kärl, många med öfwer starkt författa kloster nedsmältas och förwandlas till det enda som numera i Spanien anses behöfwas och duga — till mynt.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1842.